

Bieguszevska, Cecylia

Dzieje Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 372-387

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CECYLIA BIEGUSZEWSKA

DZIEJE BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ WYŻSZEJ SZKOŁY ROLNICZEJ W OLSZTYNIE

1. POCZĄTKI BIBLIOTEKI WSR-u

Wyższa Szkoła Rolnicza w Olsztynie powstała we wrześniu 1950 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 V 1950 r.¹⁾ Uczelnia olsztyńska nie organizowała się jako zupełnie nowa, ale utworzyła się z dwóch istniejących uczelni likwidowanych w oparciu o ten sam akt prawny: Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie i w Łodzi.

Uczelnie te wniosły do Olsztyna cały swój majątek ruchomy, dorobek naukowo-dydaktyczny oraz wieloletnie tradycje. Ustawa wyżej wspomniana dała również podstawę prawną do założenia Biblioteki Głównej WSR w Olsztynie, która przejęła w swe posiadanie księgozbiory biblioteki WSGW z Cieszyna i Łodzi.

Uczelnia cieszyńska istniała już w okresie międzywojennym, powstała bowiem w październiku 1919 r. w Bydgoszczy jako Akademia Rolnicza. Następnie we wrześniu 1922 r. przeniesiona została do Cieszyna pod nazwą Państwowej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego, która przetrwała do 1939 r.²⁾ Księgozbiór biblioteki z tego okresu został całkowicie zniszczony. Pierwszy protokół z posiedzenia Rady Głównej WSGW w Cieszynie z dnia 1 XI 1945 r. stwierdza, że: „Biblioteka składająca się z około 9 tys. tomów dzieł i podręczników naukowych z wyjątkiem małej części przestała istnieć. Niemcy wedle relacji miejscowej ludności przeznaczyli ją na makulaturę”³⁾. Z chwilą reaktywowania uczelni cieszyńskiej w 1945 r. rozpoczęło się gromadzenie księgozbiory od nowa i w chwili likwidacji uczelni biblioteka liczyła już 8376 wol.⁴⁾ Cały ten księgozbiór wraz ze sprzętem bibliotecznym przejęła Biblioteka Główna WSR-u w Olsztynie.

Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi zorganizowana została równocześnie z uczelnią w 1945 r. Zgromadziła ona w tym krótkim okresie czasu księgozbiór liczący 12 437 wol.⁵⁾ Księgozbiór ten posiadał szczególną wartość ze względu na zakupioną w 1947 r. bibliotekę

¹⁾ Dziennik Ustaw, 1950, nr 24, poz. 216.

²⁾ Ludwik Pelczarski, Dominik Wanic. *Z życia Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie*, Komun. Mazursko-Warm., 1960, nr 4, s. 637—648; *Dziesięciolecie Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie*, Olsztyn 1960, s. 12—15; *Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie*, Cieszyn (b. r. w.) s. 5—7.

³⁾ Księga protokołów z posiedzeń Rady Głównej od października 1950 — marca 1951 r. w Cieszynie. Protokół nr 1 znajduje się w Archiwum w Kortowie. Jest to jedyna wiadomość dotycząca wielkości księgozbiory biblioteki uczelni cieszyńskiej z okresu międzywojennego.

⁴⁾ Taką liczbę wykazuje inwentarz przekazany Bibliotece Głównej WSR-u w Olsztynie.

⁵⁾ Sprawozdanie Biblioteki Głównej WSGW w Łodzi za okres od 1 I 1950 — 30 XI 1950 r., s. 5. (Znajduje się w aktach Biblioteki Głównej WSR-u).

prof. Stanisława Włodka, liczącą 5500 wol., co nastąpiło dzięki usilnym zabiegom prof. Tadeusza Wróbla — opiekuna Biblioteki Głównej, który zdołał uzyskać odpowiednie kredyty na ten cel⁶⁾.

Księgozbiór Biblioteki Głównej WSGW w Łodzi nie został w całości przekazany olsztyńskiej uczelni, gdyż część — 1603 wol. — otrzymała Biblioteka Wydziału Przemysłu Rolnego przyłączonego do Politechniki Łódzkiej i Biblioteka Zakładu Kwaciarstwa przy Politechnice we Wrocławiu — 199 wol., w tym bardzo cenne czasopisma. Tak więc Biblioteka Główna WSR-u w Olsztynie w chwili powstania posiadała już pokaźny księgozbiór.

2. ORGANIZACJA BIBLIOTEKI WSR-u W OLSZTYNIE

Rozpoczęcie roku akademickiego 1950/1951 nie zbiegło się z otwarciem Biblioteki. Zbiory biblioteczne leżały bowiem nawet nie rozpakowane. Sprawami bibliotecznymi nie było komu wówczas się zająć. Żaden bowiem bibliotekarz, zarówno z Cieszyzna jak i z Łodzi, nie zdecydował się na przyjazd do Olsztyna⁷⁾. Zbiory te przeleżały bezużytecznie aż do lutego 1951 r., tj. do momentu zaangażowania na stanowisko kierownika Biblioteki mgra Ludwika Pelczarskiego — pracownika Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie. W okresie pierwszej sesji egzaminacyjnej młodzież upominała się o wiedzę uwięzioną w skrzyniach. Problem nie był jednak łatwy do rozwiązania. Dopiero po objęciu kierownictwa Biblioteki przez mgra L. Pelczarskiego i przydzieleniu Bibliotece lokalu przez dyrektora administracyjnego Zofię Zentor — w ilości 5 pokoi w bloku 21 zaczęła się planowa i systematyczna praca. Ze względu na niejednolite opracowanie księgozbioru z Cieszyzna i Łodzi postanowiono umieścić księgozbiory w dwóch różnych pokojach, co miało pozwolić na zorientowanie się czy Biblioteka będzie mogła oprzeć się na systemie prowadzenia jednej z nich, czy też trzeba będzie całe opracowanie rozpocząć od nowa. O takim podziale decydowała też szczupłość pomieszczeń. Największe pomieszczenie przeznaczono na czytelnię, a dwa pozostałe na kancelarię, gromadzenie, opracowanie i porządkowanie bieżących czasopism, które nadchodziły do Olsztyna w ciągu 6 miesięcy i które porządkowano później przy pomocy asystentów: Alicji Czyżowej i Ireny Drabik.

W początkowych pracach jedna osoba nie wiele mogła zrobić. Dzięki współpracy z pierwszym rektorem WSR-u prof. Marianem Gotowcem, jak również dziekanem Wydziału Zootechnicznego prof. Janem Langierem oraz przewodniczącym Komisji Bibliotecznej prof. Antonim Kulamowiczem uzyskano do pomocy kilku asystentów (Kazimierz Berliński, Stanisław Grabarczyk, Henryk Panak, Anna Krauze i wielu innych⁸⁾). Asystenci ci wnosili na pierw-

⁶⁾ Ibidem, s. 1.

⁷⁾ Bibliotece WSGW w Cieszyźnie prowadziła jedna osoba, J. Kałużyńska. Biblioteka WSGW w Łodzi posiadała 5 pracowników, co potwierdza znaleziony w Archiwum w Kortowie „Wykaz pracowników Biblioteki” zatrudnionych WSGW w Łodzi na dzień 1 IV 1950 r.

1) Abramowicz Stanisław — ur. 15 IV 1921 r., asyst. bibl.

2) Czajkowska Helena — ur. 4 XII 1901 r., sekretarz bibl.

3) Pełińska Urszula — ur. 21 X 1904 r., asyst. bibl.

4) Petrażycka Zofia — ur. 15 VII 1912 r., kier. bibl.

5) Romanowicz Krystyna — ur. 14 IX 1927 r., asyst. bibl.

Brak poszanowania dokumentacji bibliotecznej, duża płynność kadr stwarza poważne trudności w odtworzeniu początkowych dziełw Biblioteki WSGW z Cieszyzna i Łodzi. W takiej sytuacji dochodzi się często do bardzo prostych rzeczy drogą okreśną z niemałym nakładem czasu i pracy.

⁸⁾ Wiadomości uzyskane na podstawie relacji dyrektora Biblioteki Głównej WSR-u mgra L. Pelczarskiego.

sze piętro paczki z książkami, które następnie sprawdzano z dokumentami znajdującymi się w nich. W godzinach popołudniowych układano książki na półkach. W tym czasie dzień pracy kierownika Biblioteki Głównej trwał od godziny 8 do 20, gdyż asystenci mogli poświęcić pracy w Bibliotece tylko kilka godzin dziennie, a pośpiech był zupełnie uzasadniony. W ten sposób w ciągu półtora miesiąca obydwie księgozbiory zostały uporządkowane i wówczas zdecydowano oprzeć się na systemie opracowania księgozbioru Biblioteki Głównej WSGW w Łodzi. Księgozbiór ten, po dokonaniu podziału pomiędzy wspomniane już biblioteki, był od nowa zinwentaryzowany, skatalogowany i sklasyfikowany przy pomocy Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Na ten cel uzyskano nawet dodatkowe kredyty z Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w sumie 160 000 zł.

Księgozbiór cieszyński był natomiast zupełnie odmiennie opracowany. Inwentarz i katalog rzeczowy prowadzono w zeszytach, co w późniejszym okresie skłoniło Bibliotekę Główną WSR-u w Olsztynie do ponownego opracowania tego księgozbioru na wzór łódzki. W takiej sytuacji trzeba było rozpoznać udostępnianie zbiorów, ograniczając się do księgozbioru łódzkiego, a jedynie sporadycznie wykorzystywać także księgozbiór cieszyński. Biblioteka otrzymała wkrótce trzy etaty. Już po miesiącu zaangażowano jedną siłę administracyjną, która prowadziła kancelarię oraz inwentaryzowała nabytki. Drugim pracownikiem Biblioteki był mgr Henryk Niesner (były dyrektor gimnazjum w Morażu), któremu powierzono udostępnianie zbiorów. Ponieważ odczuwano brak pomieszczeń, wypożyczalnię zorganizowano w magazynie, którą następnie udostępniło studiującej młodzieży i pracownikom naukowym 17 marca 1951 r. Trzecim pracownikiem był student Jerzy Cwinarowicz, posiadający pewne przygotowanie do tej pracy. Objął on sprawy związane z prowadzeniem czasopism. W czasie ferii letnich uzyskano dodatkowo na 2 miesiące kilka sił, które zajęły się opracowaniem księgozbioru cieszyńskiego. Nowy pracownik Biblioteki — Bronisław Warzybok zajął się klasyfikacją tych zbiorów. Czytelnia jednak, ze względu na brak pracowników, na razie nie udało się uruchomić, mimo że istniał już lokal.

Właściwy rozwój Biblioteki rozpoczął się w roku akademickim 1951/1952, gdy prace komasacyjne zostały ukończone, a księgozbiór całkowicie przygotowany do użytku czytelników. Ogólny rozwój uczelni, powstawanie nowych katedr i zakładów rzutował również na ciągłą rozbudowę Biblioteki, a szczególnie na jej udostępnianie. Należało stale czuwać nad zdobywaniem nowych etatów i pomieszczeń. Szczególnie dynamiczny rozwój Biblioteki Głównej obserwowano za kadencji rektora prof. Alojzego Świątka. W 1956 r. Biblioteka uzyskała nowe pomieszczenia i etaty, co umożliwiło z kolei zorganizowanie Czytelni Czasopism. W 1957 r. nastąpiła dalsza rozbudowa Biblioteki dzięki uzyskaniu pomieszczeń po Studium Wojskowym oraz 4 etatów, co pozwoliło na wyodrębnienie Wypożyczalni Międzybibliotecznej jak również zwiększenie ilości pracowników do gromadzenia i opracowania zbiorów. Na podstawie decyzji Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z lutego 1959 r. podwyższono stopień organizacyjny Biblioteki tworząc trzy oddziały: Oddział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Oddział Udostępniania Zbiorów i Oddział Informacyjno-Bibliograficzny. Dwa pierwsze Oddziały zatwierdził rektor prof. dr Eugeniusz Grabdą już 1 V 1959 r. powołując na kierownika pierwszego oddziału Wiktorię Żurawską, zajmującą stanowisko st. bibliotekarza, dziś już kustosa. Kierownikiem drugiego oddziału została Cecylia Bieguszevska, a trzeciego oddziału, który powołano dopiero 1 XI 1959 r. została Eleonora Lamparska, wówczas bibliotekarz, dziś st. bibliotekarz⁹⁾.

⁹⁾ Kronika Biblioteki Głównej WSR-u w Olsztynie 1959 r.

Ogólna rozbudowa agend bibliotecznych, wzrost liczby księgozbioru, rozwój czytelnictwa oraz powstanie nowej grupy pracowników-bibliotekarzy dyplomowanych przyczyniło się do tego, że w sierpniu 1962 r. kierownik Biblioteki mgr L. Pelczarski, na wniosek rektora, otrzymał z Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego nominację na dyrektora. W 1964 r. w związku z opracowaniem nowej struktury organizacyjnej dla bibliotek podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego stopień organizacyjny Biblioteki podwyższyl się jeszcze bardziej. Biblioteka WSR-u otrzymała 5 oddziałów: 1) Gromadzenie i Uzupełnianie Zbiorów, 2) Opracowanie Druków Zwartych, 3) Opracowanie Druków Ciągłych, 4) Udostępnianie Zbiorów, 5) Informacja Naukowa, ponadto pracownię mikrofilmową i komórkę administracyjną¹⁰⁾. W 1964 r. Biblioteka wyłoniła przy Oddziale Informacji Naukowej komórkę do spraw bibliotek zakładowych.

Organem koordynującym sprawy biblioteczne na terenie uczelni była Komisja Biblioteczna składająca się z profesorów reprezentujących poszczególne Wydziały. Rozwinęła ona żywą działalność w oparciu o regulamin wprowadzony zarządzeniem nr 70 Ministerstwa Szkół Wyższych z dnia 17 XII 1953 r.¹¹⁾. Komisja zbierała się 3—4 razy w roku z udziałem prorektora do spraw nauki. Na zebraniach poruszano wszystkie zagadnienia dotyczące organizacji i rozwoju Biblioteki Głównej oraz bibliotek zakładowych. Rozpatrywano plany pracy, sprawozdania, budżet, udzielano wskazówek w zakresie gromadzenia i udostępniania zbiorów. Praca Komisji stanowiła dużą pomoc dla kierownictwa Biblioteki w rozwiązywaniu trudnych problemów akcji rozwojowej Biblioteki. W omawianym okresie działalności Biblioteki Głównej WSR-u istniało kilka Komisji. Pierwsza Komisja nie przejawiała większej aktywności. Sprawami Biblioteki do 1952 r. interesował się jedynie jej przewodniczący dr Antoni Kulamowicz. Drugą Komisję Biblioteczną powołano w 1953 r. w składzie 10 członków z prof. Tomaszem Dziamą jako przewodniczącym. W 1959 r. powołano nową Komisję Biblioteczną liczącą 7 członków z przewodniczącą prof. dr Teresą Hulewiczową. W 1961 r. w związku z powstaniem nowej grupy pracowników bibliotecznych-bibliotekarzy dyplomowanych Komisję tę przemianowano na Senacką Komisję Biblioteczną. Prof. dr T. Hulewicz żywo interesuje się rozwojem Biblioteki i jej działalnością, bliskie są dla niej również sprawy personalne Biblioteki.

Istniała również przy Bibliotece Komisja do Spraw Importu Książek i Czasopism w składzie: przewodniczący prof. dr Józef Dubiski i członkowie: prof. dr Witold Niewiadomski (Wydz. Rolny), prof. Alojzy Świątek (Wydz. Mleczarski), adj. mgr Stanisław Świątek (Wydz. Rolny), prof. dr Robert Towarnicki (Wydz. Rybacki). Komisja ta rozpoczęła pracę w 1951 r. odbywając dwa posiedzenia w roku, z których jedno poświęcono ustalaniu wykazu zakupu czasopism zagranicznych z krajów kapitalistycznych. Czynność ta była rzeczą niezmiernie trudną ze względu na to, że „Ruch” przyznawał niski limit. Na drugim zebraniu dokonywano selekcji zagranicznych książek stosownie do limitu dewizowego. W 1957 r. Komisja ta została rozwiązana, a funkcję jej od 1959 r. przejęła częściowo Komisja Biblioteczna.

W strukturze organizacyjnej uczelni Biblioteka występuje jako samodzielny zakład naukowy, który podlega bezpośrednio rektorowi, względnie prorektor-

¹⁰⁾ Dziennik Urzędowy Min. Szkoln. Wyższ. 1964, nr 1. Pismo Min. Szkoln. Wyższ. D. P.-III-7/2/64 z dnia 24 I 1964 odnośnie struktury organizacyjnej Biblioteki Głównej WSR-u w Olsztynie zatwierdzające 5 Oddziałów. (Znajduje się w aktach Biblioteki).

¹¹⁾ Dziennik Urzędowy Min. Szkoln. Wyższ. 1954, nr 1, poz. 1.

rowi do spraw nauki¹²⁾. Ustawa o szkołach wyższych z dnia 5 listopada 1958 r. w sposób ścisły ustala zadania biblioteki: „Szkoła wyższa posiada bibliotekę o zadaniach naukowych, dydaktycznych i usługowych”. Ustawa ta zwiększa zakres działalności bibliotek uczelnianych i do tego musi przygotować się Biblioteka w Olsztynie, gdyż dotychczas główny wysiłek jej skierowany był na pracę organizacyjną i usługową.

Bibliotekę na zewnątrz reprezentuje dyrektor. Wchodzi on w skład Senatu uczelni i bierze udział w jego posiedzeniach. Zapraszany jest on również na posiedzenia Rad Wydziałowych, gdy omawiane są zagadnienia bibliotek zakładowych lub czytelnictwa młodzieży studiującej. Z inicjatywy prof. dra Żabko-Potopowicza, dyrektora Biblioteki SGGW z Warszawy, na konferencji we Wrocławiu w dniu 4 IV 1959 r. powzięto uchwałę o urzędowaniu raz w roku, w różnych ośrodkach akademickich, zebrań dyrektorów bibliotek WSR-ów w poszerzonym gronie z udziałem kierowników większych bibliotek rolniczych i leśnych nie podlegających Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego¹³⁾. Dotychczas odbyły się 4 takie konferencje, z tego jedna w Olsztynie w dn. 3—5 V 1963 r. w Bibliotece Głównej WSR-u¹⁴⁾. Udział w niej wzięli: poza dyrektorami i bibliotekarzami WSR-ów, przedstawiciele Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego (mgr Stefania Draczo — naczelnik bibliotek i mgr W. Hejmanowski — przedstawiciel Dep. Rolnictwa) oraz przedstawiciel Centralnej Biblioteki Rolniczej, Biblioteki Instytutu Ekonomiki Rolnej, Biblioteki Instytutu Leśnictwa, Instytutu Zootechniki w Krakowie oraz Senacka Komisja Biblioteczna z przewodn. prof. T. Hulewiczową.

Konferencję tę poświęcono zagadnieniom współczesnej bibliografii, naukowej informacji rolniczej, współpracy z ośrodkami postępu technicznego istniejącymi przy WSR-ach oraz specjalizacji bibliotek rolniczych w zakresie czasopism. Zagadnienie specjalizacji bibliotek rolniczych jest częścią ogólnopojazowego zagadnienia specjalizacji bibliotek naukowych w Polsce, które nie wyszło jeszcze ze stadium zawilej dyskusji. W pionie bibliotek rolniczych¹⁵⁾ przyjmuje ono jednak kształty najbardziej realne.

¹²⁾ Wzorcowy Statut Szkoły Wyższej. Monitor Pol. 1952, nr 57, poz. 883.

¹³⁾ Protokół z narady dyrektorów bibliotek WSR-ów z dnia 4 IV 1959 we Wrocławiu. (Odpis znajduje się w aktach Bibl. Gł. WSR-u w Olszt.).

¹⁴⁾ Pierwsza konferencja odbyła się dn. 25—26 III 1960 w Bibliotece Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i Centralnej Bibliotece Rolniczej w Warszawie, w której brali udział: dyr. mgr L. Pelczarski, mgr inż. B. Chodań i L. Lamparska. Druga odbyła się dn. 9—10 III 1962 r. w Bibliotece Głównej WSR-u w Poznaniu, w której uczestniczyli: dyr. mgr L. Pelczarski, mgr C. Bieguszevska i L. Lamparska. Trzecia odbyła się w Bibliotece Gł. WSR-u w Olsztynie w dn. 3—5 V 1963 r. Czwarta w dn. 21—23 VI 1964 r. w Bibliotece Gł. WSR-u w Lublinie, w której brali udział: dyr. mgr L. Pelczarski, mgr C. Bieguszevska, L. Lamparska i mgr K. Sierakowska. Konferencje te poświęcone były zagadnieniom bibliografii rolniczej i informacji naukowej, specjalizacji bibliotek rolniczych i zagadnieniom technizacji bibliotek oraz współpracy bibliotek WSR-ów z ośrodkami postępu technicznego, istniejącymi przy WSR-ach.

¹⁵⁾ Zagadnieniem specjalizacji bibliotek rolniczych w Polsce interesuje się dr Jan Pasierski z Biblioteki Gł. WSR-u we Wrocławiu. W pionie bibliotek rolniczych powstała specjalna komisja, której jest on przewodniczącym. Jan Pasierski, *Planowa specjalizacja bibliotek naukowych*, Przegl. Bibl. 1959, z. 3, s. 193—199; Jan Pasierski, *Specjalizacja rolniczych bibliotek naukowych*. Bibliotekarz 1960, nr 6, s. 191—199.

3. SPRAWY PERSONALNE I SZKOLENIOWE

Kadra bibliotekarska kształtowała się różnie. Płynność jej była stosunkowo duża. W tym czasie przewinęło się około 60 pracowników¹⁶⁾. Nieliczni z nich związali się z tym zawodem na stałe. Większość natomiast pracowała kilka lub kilkanaście miesięcy. Napływowa inteligencja poszukiwała zajęć bardziej intratnych i z zapewnieniem mieszkania, czego Biblioteka nie mogła uczynić. Zresztą sprawy mieszkaniowe nastrożają do dziś wiele kłopotów władzom i rozczarowań pracownikom. Na absolwentów WSR-u, tak bardzo przydatnych do pracy w pewnych działach, nie można było liczyć ze względu na niskie płace. Jeśli zdarzały się wypadki, że podejmowali oni pracę w Bibliotece, to raczej nie wiązali się z nią na stałe. Niekiedy potrzeby uczelni w zakresie kadr były przyczyną angażowania bibliotekarzy do pracy w poszczególnych zakładach naukowych, gdzie uzyskiwali oni lepsze warunki materialne oraz lepszą perspektywę na przyszłość¹⁷⁾. Natomiast bibliotekarze oprócz niskiego uposażenia spotykają się z niedocenianiem wartości społecznej ich pracy. Do 1956 r. otrzymywali oni stanowiska i wynagrodzenia w oparciu o siatkę plac pracowników naukowych i naukowo-technicznych. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 2 VI 1956 r. otrzymali stanowiska służbowe i uposażenie według siatki plac tzw. służby bibliotecznej z późniejszymi zmianami¹⁸⁾. Od tego czasu daje się zauważyć stabilizacja kadry bibliotekarskiej. W 1961 r. tworzy się w bibliotekach naukowych nowy typ pracowników bibliotecznych — bibliotekarze dyplomowani¹⁹⁾. Do obowiązków ich należy oprócz pracy usługowej, dydaktyczna i naukowa. Pracowników tych wymienione biblioteki nie mogą posiadać więcej niż 25% ogólnej liczby. Biblioteka olsztyńska otrzymała 4 etaty, które stopniowo zajmują pracownicy służby bibliotecznej odpowiadający stawianym wymogom. Warunkiem przejścia do tej grupy pracowników jest odpowiedni staż pracy, kwalifikacje bibliotekarskie i wykształcenie. I tak mgr L. Pelczarski otrzymał stanowisko kustosa dyplomowanego, mgr C. Bieguszevska stanowisko adiunkta bibl. od 1 IV 1962 r. W 1964 r. po złożeniu egzaminu dla bibliotekarzy dyplomowanych otrzymała stanowisko adiunkta bibliotecznego mgr Irena Suchta. Należy dodać, że na łamach „Bibliotekarza” wyłoniła się dość ciekawa dyskusja na temat powstania tej nowej grupy bibliotekarzy²⁰⁾.

W Bibliotece Głównej WSR-u w Olsztynie najbardziej przydatni są specjaliści w zakresie nauk rolniczych, zootechnicznych, mleczarskich, rybackich obok humanistów. Uznaniem cieszą się też pracownicy ze średnim wykształceniem o dużym stażu pracy, którzy zdobyli kwalifikacje bibliotekarskie na różnych kursach lub doszkołili się przez praktyki międzybiblioteczne organizowane przez Min. Szkoln. Wyższego.

¹⁶⁾ Liczba pracowników wzięta z list obecności, którą sprawdzono z dyrektorem mgrem L. Pelczarskim.

¹⁷⁾ Tak np.: odszedł mgr Witold Rumszewicz do Studium Języków Obcych na stanowisko kierownika, następnie mgr Krystyna Piekarska do Katedry Biochemii na stanowisko asystenta naukowego, mgr inż. Barbara Chodań po pięcioletnim stażu pracy do Katedry Chemii Rolnej, inż. Helena Nowak do Studium Gospodarstwa Domowego.

¹⁸⁾ Dziennik Ustaw 1956, nr 20, poz. 99; 1958, nr 59, poz. 295.

¹⁹⁾ Dziennik Ustaw 1961, nr 29.

²⁰⁾ Ryszard Przelaskowski, *Pragmatyka bibliotekarzy dyplomowanych*, Bibliotekarz 1962, nr 2, s. 33—39; Ryszard Przelaskowski, *Aktualna pragmatyka bibliotekarstwa w bibliotekach naukowych i jej zasięg*. Bibliotekarz 1962, nr 7—8, s. 196—204; Henryk Adler, *Bibliotekarze dyplomowani — grupa zawodowa, czy specjalna służba naukowa*, Bibliotekarz 1962, nr 7—8, s. 204—206.

Rozwój ilościowy pracowników Biblioteki WSR-u w Olsztynie
w poszczególnych latach przedstawia załączona tabela ²⁾)

Rok	Pracownicy naukowii i nauk.-techn.	Służba bibliot.	Bibliotekarze dyplomowani	Pracownicy administrac.	Inni	Razem
1951	3	—	—	1	—	4
1952	4	—	—	1	—	5
1953	6	—	—	1	—	7
1954	7	—	—	1	1*)	9
1955	7	—	—	1	1	9
1956	—	11	—	1	1**)	13
1957	—	15	—	1	1	17
1958	—	15	—	1	1	17
1959	—	15	—	1	1	17
1960	—	15	—	1	—	16
1961	—	15	—	1	—	16
1962	—	13	2	1	—	16
1963	—	16	2	1	1***)	20
1964	—	16	3	1	1	21

*) Zatrudniony na etacie woźnego, wykonuje pracę magazyniera.

***) Pracownik naukowy Katedry Hodowli Roślin adj. mgr Bohdan Szychulski oddelegowany do pracy w Bibliotece.

***) Fotograf zatrudniony w Pracowni Fotograficznej.

Podział pracowników wg wykształcenia. Stan z dnia 1 IX 1964 r.

Rozn.	Wykształcenie wyższe				Średnie		Podstawowe	Razem
	Zootechn.	Rybackie	Bibliotek.	Humanist.	Ogól.	Spec.		
3	1	1	4	3	3	3	3	21

Poza wymienionymi w tabelach pracownikami w Bibliotece pracują 3 sprzątające i 2 szatniarzy.

Szkolenie bibliotekarzy prowadzone jest na miejscu jak również w innych bibliotekach naukowych. Dwa razy w miesiącu odbywają się zebrania wewnętrznoszkoleniowe, na których wygłaszane są referaty oraz omawiane ciekawsze artykuły z czasopism bibliotekarskich krajowych i zagranicznych. Nowi pracownicy przechodzą praktykę we wszystkich działach, zanim powierzy im się stały odcinek pracy. Po przepracowaniu dwóch lat kierowani byli na praktyki międzybiblioteczne I i II stopnia organizowane przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego w Warszawie i Krakowie. Praktykę I stopnia posiada 5 osób: E. Lamparska, M. Orłowska, H. Wołos, W. Żurawska, odbywając ją w Bibliotece Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w latach 1953—1955; C. Bieguszevska w Bibliotece Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w 1957 r. Praktykę II stopnia posiadają 2 osoby: L. Pelczarski i W. Żu-

²⁾) Dane zawrte w tablicy uzyskano z list obecności, które Biblioteka przechowuje od 1951 r.

rawska — odbywali ją w Bibliotece Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Niektórzy pracownicy uzupełniali swoją wiedzę fachową na korespondencyjnych kursach bibliotekarskich (E. Lamparska i M. Orłowska)²²). Od 1960 r. Biblioteka zatrudnia absolwentów bibliotekoznawstwa: B. Ochranowicz, D. Wasilewska, J. Wróblewski. System szkolenia bibliotekarzy zmienił się z chwilą powstania bibliotekarzy dyplomowanych. Obecnie co najmniej po 3-letnim stażu w bibliotece naukowej składa się egzamin przed Państwową Komisją dla Bibliotekarzy Dyplomowanych powołaną przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego. Egzamin taki złożyła kol. Irena Suchta w listopadzie 1963 r. w Poznaniu.

W ramach szkolenia Biblioteka organizuje wycieczki do większych ośrodków akademickich, gdzie następuje również wymiana doświadczeń. Wycieczki takie odbyły się: do Poznania w 1958 r., do Krakowa w 1959 r., do Białegostoku w 1960 r., do Torunia w 1962 r. i do Szczecina w 1964 r.

Podział pracowników wg zajmowanych stanowisk z dnia 1 IX 1964 r.

Bibliot. dyplomow.		Służba bibliot.					Kier. kancelarii	Fotograf	Razem
Kustosz dypł	Adj. bibl.	Kustosz	St. bibliot.	Bibl.	Mł. Bibl.	Mag.			
1	2	2	4	7	1	2	1	1	21

Stała rozbudowa agend bibliotecznych oraz wysiłki, by możliwie jak najlepiej postawić jej funkcję usługową hamowały w dużym stopniu, a nawet uniemożliwiały zajęcie się pracami naukowymi.

4. KSIĘGOZBIÓR

Biblioteka gromadzi piśmiennictwo różnojęzyczne dostępne na rynku księgarskim w kraju i zagranicą w zakresie tematyki pięciu wydziałów (Rolniczego, Hodowli Zwierząt, Mleczarskiego, Rybackiego i Geodezji) oraz nauk matematyczno-przyrodniczych. Wyższa Szkoła Rolnicza była i jest jedyną wyższą uczelnią na terenie Warmii i Mazur, a działalność jej zwłaszcza na odcinku rolniczym powinna promieniować na cały region olsztyński. Biblioteka Główna musiała się przygotować również do tej roli i rozszerzyć zakres swej działalności, tym bardziej, że regulamin wydany przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego w 1953 nadaje bibliotekom uczelnianym charakter publiczny²³). Uznano za rzecz konieczną gromadzić również literaturę regionalną dotyczącą Warmii i Mazur odpowiadającą profilowi uczelni, a także wydawnictwa pośrednio tylko wiążące się z zainteresowaniami kierunku studiów uczelni, jak np. z zakresu geografii, medycyny, weterynarii, prawa oraz pewne, wybrane ogólniejsze opracowania z dziedziny humanistyki. Księgozbiór liczący już ponad 100 tys. woluminów dostępny jest również dla czytelników spoza uczelni, których liczba z każdym rokiem wzrasta. Np. w 1963 r. zanotowano takich czytelników 512. Księgozbiór zawiera prace ściśle naukowe, podstawowe podręczniki i skrypty dla Wyższych Szkół Rolniczych oraz pewną ilość wydawnictw z dziedziny popularyzacji wiedzy rolniczej. Bogato reprezentowane są czasopisma w różnych językach oraz prace polskich i zagranicznych instytutów naukowo-badawczych. Biblioteka posiada również bogaty zestaw encyklopedii oraz słowników ogólnych i specjalnych prawie wszystkich krajów Europy.

²²) Kronika Biblioteki WSR-u.

²³) Zarządzenie nr 48 Min. Szkolnictwa Wyższego z dnia 6 sierpnia 1953 r.

Polityką doboru księgozbioru kieruje dyrektor przy współpracy Senackiej Komisji Bibliotecznej od początku istnienia Biblioteki do chwili obecnej. Do poważnych nabytków ostatnich dwóch lat należą między innymi: *Enciclopedia Agraria Italiana* w 4 tomach, *Nel Mondo della Natura Enciclopedia Motta di Scienze Naturali* w 8 tomach, *The Encyclopedia Americana* w 30 tomach i *Encyclopedia Britannica* w 23 tomach.

Księgozbiór Biblioteki pochodzi z 3 źródeł: z kupna, darów i wymiany. Najpoważniejszym i najwartościowszym wpływem jest oczywiście kupno. Dary i wymiana często są niezdolne z zainteresowaniami uczelni, ale w pewnym stopniu uzupełniają zbiory.

W związku ze specjalizacją podjętą przez biblioteki rolnicze w Polsce na Bibliotece olsztyńskiej ciąży obowiązek gromadzenia czasopism z całego świata (z zakresu mleczarstwa i rybactwa²⁴⁾. W pozostałych wydziałach uczelni, zasięg gromadzenia piśmiennictwa ogranicza się do USA i Kanady. Biblioteka w Olsztynie rozpoczęła swój start z pewnym podstawowym zapleczem księgozbioru dla nauk rolniczych. Po połączeniu i pewnej selekcji księgozbiorów dwóch bibliotek z Cieszyzna i Łodzi, o których już była mowa, Biblioteka liczyła 15 956 wol. wydawnictw zwartych i ciągłych²⁵⁾. Od 1951 r. księgozbiór Biblioteki WSR-u w Olsztynie jak wykazuje poniższa tabela nieustannie wzrasta.

Księgozbiór w latach 1950—1963²⁶⁾

Rok	Księgozbiór opracowany		Przybyło w tym:				Księgozbiór nie oprac.
	Ogółem	W tym czasop.	Zakup. wol.	Dary wol.	Wymiana wol.	Inne wol.	
1950	15 956	—	—	—	—	—	—
1951	19 159	252	1955	1722	—	—	—
1952	23 171	1 812	1963	1173	—	—	—
1953	28 546	2 172	3239	6300	4	2087	—
1954	33 232	2 600	3738	250	130	—	—
1955	41 624	3 445	4804	1800	9	—	—
1956	47 973	4 305	3876	2887	3	—	320
1957	54 081	5 398	4091	1686	148	1	3 633
1958	61 010	6 899	3853	2220	190	6	4 376
1959	67 037	8 405	4035	1134	290	128	4 566
1960	75 524	10 043	4694	868	321	9	6 572
1961	82 597	11 384	4732	991	539	—	9 338
1962	89 344	12 803	4401	1375	399	—	9 338
1963	97 954	14 151	5434	1780	412	—	14 205
1964 ²⁷⁾	101 830	14 830	3215	835	367	—	14 205

W pierwszych latach swego istnienia Biblioteka otrzymała w darze stosunkowo dużo wydawnictw. Pochodzą one z przekazanych przez uczelnię zbiorów Biblioteki Zakładu Polityki Agrarnej, ze Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych w Bytomiu, z Biblioteki Politechniki Gdańskiej, Politechniki Warszawskiej, z Centralnej Biblioteki Rolniczej w Warszawie, z Biblioteki Szkoły

²⁴⁾ Wydział Mleczarski i Rybacki — jedyne wydziały w Polsce.

²⁵⁾ Liczba wzięta ze sprawozdania GUS-u za rok 1951.

²⁶⁾ Tabela ilustrująca księgozbiór opracowana została na podstawie *Dzieściolecia WSR-u*, s. 178 i sprawozdań GUS-u za lata 1950—1963.

²⁷⁾ Rok 1964 trzy kwartały opracowano na podstawie dokumentacji prowadzonej przez Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów.

Główniej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz z Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie. Przyjęto też księgozbiór Biblioteki Zrzeszenia Studentów Polskich Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie²⁸⁾. Ostatnio biblioteki zakładowe zaczynają przekazywać Bibliotece część swych zbiorów. Jednak ze względu na ciasnotę lokalową, jaką odczuwa się szczególnie w magazynach bibliotecznych, w 1964 r. zajęto nawet pomieszczenie biurowe na magazyn. Ciasnota lokalowa zmusza Bibliotekę do rezygnacji z cennych nabytków oferowanych w formie darów przez Centralną Bibliotekę Wojskową, Bibliotekę Uniwersytetu Jagiellońskiego i Wyższą Szkołę Rolniczą w Krakowie. Biblioteka posiada stosunkowo dużą liczbę zbiorów nieopracowanych, ponieważ nie może uzyskać dla nich pomieszczeń nawet piwnicznych.

Od 1956 r. uczelnia wydaje Zeszyty Naukowe. Wymianę tego wydawnictwa powierzono Bibliotece, która nawiązała od 1957 r. do 1958 r. kontakty wymienne z 32 uczelniami i instytucjami krajowymi oraz 84 zagranicznymi. W 1959 r. wymiana wzrosła, ponieważ przeznaczono do wymiany 200 egz. Zeszytów Naukowych²⁹⁾. W 1963 r. wymiana objęła 146 placówek naukowych, w tym 103 zagraniczne z 43 krajów. Wysłano 1045 numerów Zeszytów Naukowych, z tego 719 za granicę. W zamian otrzymano 71 tyt. czasopism zagranicznych i 20 tyt. polskich oraz 615 książek, odbitek i broszur³⁰⁾.

Liczba tytułów czasopism bieżąco wpływających do Biblioteki³¹⁾

Rok	Ogółem	Krajowych	Radzieckich	Innych
1951	133	75	58	—
1952	168	78	62	28
1953	248	102	72	74
1954	243	110	74	59
1955	347	144	113	90
1956	403	167	132	94
1957	514	201	152	161
1958	556	206	157	193
1959	573	215	146	212
1960	687	228	144	315
1961	748	240	129	379
1962	723	246	136	341 *
1963	763	281	139	343 **
1964	831	345	153	333

* — Zmniejszenie ilości tyt. o 15%

** — Zmniejszenie ilości tyt. o 12%

Biblioteka dąży do posiadania jak największej liczby czasopism, które są niezbędne w pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej naukowców uczelni olsztyńskiej.

²⁸⁾ Dziesięciolecie WSR-u w Olsztynie 1950—1960. Olsztyn 1960, s. 178.

²⁹⁾ Ibidem.

³⁰⁾ Cecylia Bieguszevska, *Działalność Biblioteki WSR-u w 1963 r.* W.: Wykaz nabytków Bibl. Gł. WSR-u nr 23, s. 3.

³¹⁾ Dane zawarte w tej tabeli i następnych uzyskano ze sprawozdań GUS-u.

CZYTELNICTWO

Udostępnianie zbiorów i rozwój czytelnictwa wśród młodzieży studiującej stanowi jedno z najważniejszych zadań Biblioteki. Mając to na uwadze Biblioteka szczególnie rozbudowała Oddział Udostępniania Zbiorów. W 1951 r. czynna była jedynie Wypożyczalnia, która znajdowała się zresztą w magazynie. Czytelnia Ogólna otwarta została 15 IX 1953 r. po przeniesieniu Biblioteki do nowego lokalu w bloku 41. Utworzono księgozbiór podręczny i zorganizowano stałe dyżury. Do tego czasu czytelnia służyła jedynie jako lokal bez dyżurów i bez księgozbioru podręcznego. Duże zasługi przy organizowaniu czytelnictwa należy przypisać mgrowi Witoldowi Rumszewiczowi, który mimo ukończenia praktyki II stopnia odszedł do pracy w Studium Języków Obcych, co było dużą stratą dla Biblioteki.

Księgozbiór czytelnictwa dobrano pod kątem potrzeb dydaktycznych studentów. W chwili obecnej liczy ona ponad 4000. Znajdują się tu podstawowe podręczniki i skrypty, czasopisma bieżące w jęz. polskim, Zeszyty Naukowe uczelni rolniczych, encyklopedie ogólne i fachowe w jęz. polskim oraz słowniki językowe. Bibliotekarze pracujący w czytelnictwie, przeważnie po studiach rolniczych, udzielają czytelnikom w razie potrzeby informacji rzeczowych, bibliograficznych i bibliotecznych. Mając na uwadze czas czytelnictwa, Wypożyczalnia jest tak zorganizowana, że obsługuje natychmiast czytelników. Ten uproszczony system wypożyczania jest dużym ułatwieniem dla czytelnika, który nie musi dwa razy przychodzić do Biblioteki. Dla bibliotekarzy i magazynierów jest to ogromny wysiłek, szczególnie w okresie nasilenia ruchu czytelnictwa. Wypożyczalnia udostępnia księgozbiór poza obręb Biblioteki z wyjątkiem jednoegzemplarzówek z importu i wydawnictw zbiorowych oraz seryjnych. Do dyspozycji czytelników znajdują się dwa katalogi: alfabetyczny i rzeczowy systemu dziesiętnego. Ze względu na to, że czytelnicy napotykać na trudności przy korzystaniu z katalogu dziesiętnego, Biblioteka opracowała skorowidz przedmiotowy w układzie alfabetycznym. Ponadto w Wypożyczalni znajduje się katalog regionalny oraz katalog prac magisterskich i doktorskich. Dzięki przeszkoleniu pracowników, jak również stabilizacji kadry bibliotekarskiej polepsza się z każdym rokiem opracowanie zbiorów. Przeprowadzono meliorację katalogu alfabetycznego i częściowo rzeczowego, co ma duże znaczenie dla czytelnika.

Przebudowano i rozbudowano działy i poddziały w wyniku narastania księgozbioru oraz powstawania nowych katedr i zakładów. Dział Opracowania Zbiorów zajmował się urządzeniem wystaw okolicznościowych i nowości, które pogłębiały zainteresowanie się książką oraz wpływały na rozwój czytelnictwa. Spośród wystaw organizowanych przez Bibliotekę szczególnie dużym powodzeniem cieszyła się wystawa zorganizowana z okazji 500 rocznicy bitwy pod Grunwaldem. Na wystawie tej zgromadzono 139 cennych pozycji źródłowych z różnych bibliotek w Polsce. Na specjalne wyróżnienie zasługują wydawnictwa źródłowe z XV i XVI w.³²⁾ W ciągu bieżącego roku zorganizowano kilka wystaw, a między innymi: *Zastosowanie izotopów w rolnictwie, Hodu-*

³²⁾ Biblioteka Główna WSR-u przedstawiła nie tylko własne zbiory, lecz wypożyczyła również szereg cennych pozycji z innych bibliotek, między innymi ze Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie, Biblioteki Narodowej, Biblioteki Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu i Biblioteki Muzeum Mazurskiego w Olsztynie.

Głos Olsztyński 1960, nr 115 z dn. 16 V.

*jemy kwiaty i rośliny ozdobne, XX-lecie Wojska Polskiego, Łużyce i Łużycanie, Rzeźba Alfonsa Karnego*³³⁾.

W 1956 r., w związku z powiększeniem lokalu Biblioteka zorganizowała Czytelnię Czasopism Zagranicznych, która w 1964 r. zmieniła nazwę na Czytelnię Naukową. Czytelnia ta zajmuje się prenumeratą czasopism, opracowuje i udostępnia je pracownikom naukowym na miejscu i wypożycza na zewnątrz. Równocześnie kompletuje się podręczny księgozbiór przeznaczony dla pracowników naukowych. Znajdują się tam również encyklopedie i słowniki fachowe w obcych językach. Studenci z lat starszych i czytelnicy spoza uczelni również korzystają ze zbiorów Czytelni. Rozwój prac naukowo-badawczych spowodował większe zapotrzebowanie na piśmiennictwo naukowe, którego Biblioteka nie mogła całkowicie zapewnić. W związku z tym wyodrębniono w 1957 r. Wypożyczalnię Międzybiblioteczną. Wprawdzie Biblioteka posiada wiele czasopism krajowych i zagranicznych, jednak roczników starszych musi szukać w bibliotekach zasobniejszych i dłużej istniejących. Wypożyczaniem międzybibliotecznym do chwili utworzenia tej komórki zajmowała się Wypożyczalnia i Sekretariat Biblioteki. Rozwój działalności Biblioteki na tym odcinku ilustruje poniższa tabela.

Liczba wypożyczeń międzybibliotecznych

Rok	Sprowadzono	Wysłano	Rok	Sprowadzono	Wysłano
1952	6	1	1958	646	33
1953	53	3	1959	526	31
1954	56	10	1960	692	21
1955	98	16	1961	559	75
1956	307	78	1962	511	196
1957	383	43	1963	526	198

* — W ramach wypożyczeń międzybibliotecznych Biblioteka w latach 1956—1963 sprowadziła zza granicy 25 pozycji oraz wysłała 3.

Biblioteka posiada kartotekę kart dokumentacyjnych od 1951 r., które stanowią podstawowe źródło informacji o rolniczym piśmiennictwie bieżącym krajowym i zagranicznym. Zestawieniem tematycznym tych kart zajmuje się Oddział Informacji Naukowej. Posiada on również bogaty zbiór bibliografii bieżących i retrospektywnych z zakresu nauk: biologicznych, rolniczych, zootechnicznych, mleczarskich i rybackich. Oddział ten udziela informacji odnośnie poszukiwanej literatury do prac magisterskich i naukowych oraz sporządza dla pracowników naukowych uczelni zestawy literatury na określone tematy, skracając w ten sposób cenny czas żmudnych poszukiwań. Materiały zgromadzone w tym Oddziale wykorzystywane są przez pracowników spoza uczelni, którzy piszą prace magisterskie i doktorskie. Pracownicy Biblioteki opracowali: *Wykaz publikacji pracowników naukowych WSR-u za lata 1950—1961* (rotaprint) oraz *Wykaz czasopism otrzymywanych przez Bibliotekę Główną w 1960 i 1964 r.* Biblioteka wydaje też *Wykaz nabytków* od 1957 r., którego przygotowaniem zajmuje się Oddział Informacji Naukowej.

³³⁾ Muzeum Mazurskie nawiązało współpracę z Biblioteką Gł. WSR-u i co pewien okres urządza wystawy w lokalu Biblioteki. W dniach od 18 VI — 4 VII br. urządzono wystawę pt. *Rzeźba Alfonsa Karnego*, która cieszyła się dużym powodzeniem wśród młodzieży studiującej i pracowników naukowych.

Działalność tego Oddziału rozwija się z roku na rok i przyczynia się do aktywniejszego wykorzystania księgozbioru oraz rozwoju czytelnictwa.

Wśród Bibliotek Wyższych Szkół Rolniczych pod względem czytelnictwa zajmujemy jedno z czołowych miejsc (drugie po Bibliotece SGGW)³⁴⁾. Załączona tabela przedstawia rozwój czytelnictwa w latach 1951—1963.

Wykaz czytelników i wypożyczeń w latach 1951—1963

Rok	Liczba czytelników	Ilość odwiedzin w czyt.	Wypożyczenia		
			na miejscu	do domu	ogółem
1951	788	—	—	2 769	2 769
1952	1 504	602	1 893	7 963	9 856
1953	1 840	3 057	6 765	9 591	16 356
1954	1 653	8 534	17 761	11 004	28 265
1955	2 068	12 294	21 175	10 274	31 449
1956	2 330	10 714	16 854	12 432	29 266
1957	2 439	12 101	15 873	12 487	28 360
1958	2 315	16 741	25 812	11 406	37 218
1959	2 306	19 253	23 158	9 348	32 506
1960	2 559	23 399	32 630	9 560	42 190
1961	2 945	28 400	34 269	10 310	44 579
1962	3 129	28 881	42 807	11 877	54 684
1963	3 626	27 142	44 865	16 445	61 310

Obserwuje się tu pewne wahania liczbowe dotyczące czytelników jak i wykorzystanych zbiorów, co tłumaczyć należy tym, że liczba studentów jak też ilość naukowych komórek organizacyjnych na uczelni nie jest stała. Np.: wstrzymanie w latach 1957—1960 naboru na Wydział Zootechniczny i likwidacja w 1956 r. Katedry Marksizmu i Leninizmu oraz Katedry Ekonomii Politycznej spowodowało mniejsze wykorzystanie zbiorów i odwrotnie, reaktywowanie Katedry Ekonomii Politycznej oraz utworzenie Katedry Podstaw Filozofii zwiększyło ich wykorzystanie.

W 1960 r. powstało Studium Geodezji i Urządzeń Rolnych oraz reaktywowano Wydział Hodowli Zwierząt, co wyraźnie wpłynęło na wzrost czytelnictwa. Zdobywanie stopni naukowych przez adiunktów i asystentów naszej uczelni przyczynia się do intensywniejszego wykorzystania księgozbioru, a szczególnie czasopism. W ostatnich latach obserwuje się również u studentów większe zainteresowanie książką fachową. Studenci piszący prace magisterskie w dużym stopniu korzystają z czasopism, co wpływa istotnie na wzrost frekwencji w czytelnictwie.

Od 1955 r. z przerwą w 1957 Biblioteka prowadzi szkolenie biblioteczne dla studentów pierwszych lat wszystkich wydziałów. Studenci zapoznają się z ogólną organizacją Biblioteki, ze sposobem korzystania ze zbiorów i samodzielnie pracą z książką. Szkolenie to odbywa się na początku roku akademickiego i spotyka się z pozytywną oceną studentów i pracowników naukowych. Trzeba dodać, że spośród bibliotek Wyższych Szkół Rolniczych olsztyńska prowadzi je najbardziej systematycznie. W 1954 r. wyszło specjalne polecenie Min. Szkoln. Wyższ. zobowiązujące podległe mu biblioteki do prowadzenia takich szkoleń. Początkowo miały one charakter informacyjno-teoretyczny

³⁴⁾ Sprawozdania GUS-u.

I nie były obowiązkowe. Z biegiem lat przerodziły się w normalne obowiązkowe zajęcia na prawie wszystkich uczelniach³⁵⁾. Praca szkoleniowa Biblioteki nie ogranicza się tylko do studentów pierwszych lat, jest ona częścią składową procesu wychowania i kształcenia młodzieży akademickiej trwającego przez cały czas studiów. Ma ona na celu rozbudzenie pragnienia wiedzy, pasję intelektualną, ambicję samodzielnego myślenia i pracy z książką na codzień. Na łamach „Życia Szkoły Wyższej” pojawiło się wiele wypowiedzi poświęconych temu zagadnieniu³⁶⁾.

Warunki lokalowe Biblioteki olsztyńskiej nie sprzyjają rozwojowi czytelnictwa, stanowią one dużą bolączkę. Należy stwierdzić, że wszystkie biblioteki rolnicze nie posiadają odpowiednich lokali przystosowanych do potrzeb bibliotecznych. Wszystkie te pomieszczenia stanowią mniej lub więcej udane adaptacje bez uwzględnienia szybkiego wzrostu księgozbioru i rozwoju czytelnictwa. Tak więc problem lokalowy bibliotek czeka jeszcze na pomyślne rozwiązanie. Sprawa budowy Biblioteki WSR-u w Olsztynie staje się palącą koniecznością. Czytelnia Ogólna z 60 miejscami i Naukowa z 20 już są niewystarczające. A przecież plany perspektywiczne rozwoju naszej uczelni przewidują stały wzrost liczby studentów stacjonarnych i zaocznych; spowoduje to też liczebny wzrost pracowników naukowych, a tym samym zwiększy się zapotrzebowanie na usługi Biblioteki, szczególnie zaś Oddziału Udostępniania.

5. BIBLIOTEKI ZAKŁADOWE

Podstawę prawną do zajęcia się sprawami bibliotek zakładowych daje *Ustawa o szkołach wyższych* i zarządzenie Min. Szkół Wyższych z dnia 18 marca 1961 r.³⁷⁾. Biblioteki zakładowe określa się jako warsztat pracy naukowej i dydaktycznej danej jednostki w zakresie ściśle określonej specjalności.

Szczegółowy rozwój bibliotek zakładowych, ich księgozbiór i czytelnictwo ilustruje poniższa tabela.

Biblioteki zakładowe w latach 1953—1963

Rok	Liczba bibl.	Ilość wolum.	Wypożyczenia	
			na miejscu	poza bibliot.
1953	41	17 215	6 439	3 521
1954	46	21 291	7 105	3 602
1955	53	26 510	36 304	6 805
1956	53	28 273	14 150	5 105
1957	53	33 381	28 268	4 830
1958	57	36 375	20 363	4 860
1959	59	47 370	31 049	8 007
1960	61	50 487	15 009	22 728
1961	62	56 559	14 776	21 996
1962	62	60 952	14 210	10 770
1963	63	65 336	brak danych	11 629

³⁵⁾ M. Wójcik, *Przysposobienie biblioteczne studentów szkół wyższych*, Przegl. Bibl., 1961, z. 2, s. 163—177.

³⁶⁾ M. Głowińska, *Uwagi o pogadankach bibliotecznych dla studentów Uniwersytetu Warszawskiego*, Życie Szk. Wyższ. 1954, nr 6, s. 52—59; A. Grodek, *Praca biblioteki głównej szkół wyższych ze studentami*, Życie Szk. Wyższ. 1954, nr 6, s. 43—48; K. Sołtysik, *W sprawie nauczania ogólnych zasad*

Do obowiązków Biblioteki Głównej należy nadzór w zakresie organizacji i ogólnych zasad korzystania ze zbiorów oraz szkolenie pracowników bibliotek zakładowych. Na podstawie tego zarządzenia dokonano lustracji wszystkich bibliotek zakładowych, których liczba razem z bibliotekami Studiów wynosi 65 (Wydział Rolny — 22, Hodowli Zwierząt — 18, Mleczarski — 8, Rybacki — 15, Studium Geodezji i Urządzeń Rolnych — 1, Studium Języków Obcych — 1) z księgozbiorem liczącym 65 336 wol.

Wielkość tych bibliotek przedstawia się następująco:

do 500 tomów — 24	do 3000 tomów — 3
do 1000 tomów — 24	do 6000 tomów — 1
do 2000 tomów — 13	

Biblioteki te powstawały równocześnie z powoływaniem zakładów, a ich praca organizacyjna, sprawy personalne, lokalowe, gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów zależą wyłącznie od kierownika katedry lub zakładu. W prowadzeniu bibliotek panuje wielka różnorodność i dowolność.

51 bibliotek zakładowych powierzono asystentom naukowym lub naukowo-technicznym, 14 pracownikom administracyjnym. W większości wypadków asystenci odnoszą się niechętnie do tej pracy. Stosunkowo duże obciążenie obowiązkami dydaktycznymi, naukowymi i administracyjnymi zakładu powoduje to, że prowadzenie bibliotek zakładowych traktują jako dodatkowe obciążenie. Ogólnie rzecz biorąc biblioteki zakładowe były zupełnie samodzielne, bez żadnej kontroli i instruktażu ze strony Biblioteki Głównej. Kontakt z nią ograniczał się jedynie do sporządzania rocznych sprawozdań dla GUS-u na podstawie niekompletnych danych, których wiarygodność była bardzo problematyczna (różne sposoby liczenia i brak dokumentacji)³⁷⁾.

Biblioteka Główna przeprowadziła szkolenie dla pracowników bibliotek zakładowych w 1953 i 1957 r. Praca ta szła jednak najczęściej na marne już po roku, a niekiedy i wcześniej, gdyż żaden z pracowników nie chciał zajmować się długo prowadzeniem biblioteki zakładowej (brak wynagrodzenia dodatkowego i konieczność osobistego rozwoju naukowego). Senacka Komisja Biblioteczna podjęła więc uchwałę regulującą sprawy bibliotek zakładowych zarówno odnośnie ich powstawania jak gromadzenia i udostępniania księgozbioru. Istnieje nadzieja na polepszenie tego stanu rzeczy, tym bardziej, że jeden z pracowników Biblioteki Głównej zajmuje się wyłącznie sprawami bibliotek zakładowych. Biblioteka Główna posiada częściowy centralny katalog alfabetyczny obejmujący zbiory bibliotek zakładowych Wydziału: Mleczarskiego, Rybackiego i częściowo Hodowli Zwierząt.

bibliotekarskich w Wyższych Szkołach Ekonomicznych, Życie Szk. Wyższ. 1954, nr 6, s. 60—63; H. Walterowa, *Czytelnictwo studentów w Bibliotece Głównej WSE w Łodzi*, Życie Szk. Wyższ. 1954, nr 12, s. 82—84; H. Więckowska, *Rola i zadanie biblioteki głównej w szkołach wyższych*, Życie Szk. Wyższ. Zeszyt specjalny. Sprawy biblioteczne 1956, s. 23—47.

³⁷⁾ Dz. Urz. MSW 1961, nr 3.

³⁸⁾ Biblioteki Zakładowe opracowano na podstawie referatu dyrektora mgra L. Pelczarskiego wygłoszonego na konferencji w sprawie bibliotek zakładowych akademii medycznych w Białymstoku.

6. PRACA SPOŁECZNA

Omawiając dzieje Biblioteki Głównej WSR-u w Olsztynie nie sposób pominąć działalności społecznej jej pracowników. Wszyscy pracownicy są członkami Związku Nauczycielstwa Polskiego i Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Biorą czynny udział w pracach zarówno ZNP jak i Stowarzyszenia Bibl. Polskich. Kol. L. Pelczarski jest wiceprzewodn. Sekcji Bibliotek przy ZNP oraz wchodzi do Zarządu Oddz. Uczelnianego ZNP. Ponadto kol. Pelczarski jest od 1960 r. przewodniczącym Zarz. Okr. SBP w Olsztynie, a jego sekretarzem do 1962 r. była kol. Irena Suchta. Obecnie funkcję tę pełni kol. K. Sierakowska. Przewodniczącą Zarz. Oddz. Miejsk. SBP od 1960 r. jest kol. C. Bieguszevska, a jego sekretarzem kol. L. Wójciak. Członkami Komisji Rewizyjnej są kol. kol. B. Ochranowicz i W. Żurawska, a Oddziału E. Lamparska, która w latach 1960—1962 była skarbnikiem.